

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1993 Nr. 34

A. TITEL

Tweede Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake grenscorrecties (Tweede Verdrag inzake grenscorrecties), met bijlagen, en Aanvullend Protocol; 's-Gravenhage, 20 oktober 1992

B. TEKST**Tweede Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake grenscorrecties (Tweede Verdrag inzake grenscorrecties)**

Het Koninkrijk der Nederlanden

en

de Bondsrepubliek Duitsland,

Verlangend de nadelen die bij de uitvoering van de bepalingen van het op 8 april 1960 te 's-Gravenhage tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland tot stand gekomen Verdrag nopens het verloop van de gemeenschappelijke landgrens, de grenswateren, het grondbezit in de nabijheid van de grens, het grensoverschrijdende verkeer over land en via de binnenwateren en andere met de grens verband houdende vraagstukken (Grensverdrag) zijn gebleken, op te heffen,

Gelet op de goede resultaten die zijn verkregen door het op 30 oktober 1980 te Bonn tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland tot stand gekomen Verdrag inzake grenscorrecties (Eerste Verdrag inzake grenscorrecties),

Zijn als volgt overeengekomen:

Artikel 1

1. De door het Grensverdrag en door het Eerste Verdrag inzake grenscorrecties vastgestelde grens tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland wordt als volgt wederom herzien:

1. Gebied van de gemeenten Kerkrade en Herzogenrath:
Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
  - gemeente Kerkrade
Sectie B nrs. 10161, 10259 en 10260
Sectie P nrs. 627 en 628; oppervlakte: 0,9905 ha.
2. Gebied van de gemeenten Rijnwaarden en Emmerik:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
  - gemeente Emmerik, „Gemarkung” Elten
„Flur” 3 nrs. 1110 en 1333; oppervlakte: 0,4249 ha.
3. Gebied van de gemeenten Gendringen en Emmerik:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaat het volgende perceel over aan het Koninkrijk der Nederlanden:

Zweiter Vertrag zwischen dem Königreich der Niederlande und der Bundesrepublik Deutschland über Grenzberichtigungen (Zweiter Grenzberichtigungsvertrag)

Das Königreich der Niederlande

und

die Bundesrepublik Deutschland

in dem Bestreben, Unzuträglichkeiten, die sich bei der Durchführung der Bestimmungen des am 8. April 1960 in Den Haag geschlossenen Vertrags zwischen dem Königreich der Niederlande und der Bundesrepublik Deutschland über den Verlauf der gemeinsamen Landgrenze, die Grenzgewässer, den grenznahen Grundbesitz, den grenzüberschreitenden Binnenverkehr und andere Grenzfragen (Grenzvertrag) ergeben haben, zu beheben,

angesichts der guten Ergebnisse, die durch den am 30. Oktober 1980 in Bonn zwischen dem Königreich der Niederlande und der Bundesrepublik Deutschland geschlossenen Vertrag über Grenzberichtigungen (Erster Grenzberichtigungsvertrag) erzielt worden sind,

sind wie folgt übereingekommen:

Artikel 1

1. Die durch den Grenzvertrag und durch den Ersten Grenzberichtigungsvertrag festgelegte Grenze zwischen dem Königreich der Niederlande und der Bundesrepublik Deutschland wird wie folgt erneut berichtigt:

1. Bereich der Gemeinden Herzogenrath und Kerkrade:
Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:
  - Gemeinde Kerkrade
Sectie B Nr. 10161, 10259 und 10260
Sectie P Nr. 627 und 628; Grösse 0,9905 ha.
2. Bereich der Gemeinden Emmerich und Rijnwaarden:
Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
  - Gemeinde Emmerich, Gemarkung Elten
Flur 3 Nr. 1110 und 1333; Grösse: 0,4249 ha.
3. Bereich der Gemeinden Emmerich und Gendringen:
Von der Bundesrepublik Deutschland geht folgendes Grundstück auf das Königreich der Niederlande über:

- gemeente Emmerik, „Gemarkung” Klein-Netterden
„Flur” 6 nr. 321 ; oppervlakte: 0,0026 ha.
- 4. Gebied van de gemeenten Gramsbergen en Laar:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
  - gemeente Laar, „Gemarkung” Laar
„Flur” 22 nrs. 4/9, 4/10, 13/1, 19/1, 19/2, 19/3, 19/4, 21/2, 21/3, 21/4, 21/5, 21/6, 24/2, 24/3, 27/2, 30/2, 31/2, 31/3 en 31/4; oppervlakte: 0,0233 ha.Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
  - gemeente Gramsbergen
sectie L nrs. 571 tot en met 577, 579 tot en met 582, en 584 tot en met 588; oppervlakte: 0,0198 ha.
- 5. Gebied van de gemeenten Bergen en Goch:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
  - gemeente Goch, „Gemarkung” Hassum
„Flur” 4 nrs. 247, 249, 253 tot en met 262; oppervlakte: 0,1421 ha.
- 6. Gebied van de gemeenten Kerkrade en Aken:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
  - gemeente Aken, „Gemarkung” Richterich
„Flur” 1 nrs. 882, 885, 888, 889 en 892; oppervlakte: 0,1361 ha.Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
  - gemeente Kerkrade
sectie D nr. 9831
sectie E nr. 5350
sectie F nr. 4290, 4291 en 4293; oppervlakte: 1,0355 ha.
- 7. Gebied van de gemeenten Kerkrade en Herzogenrath:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
  - gemeente Herzogenrath, „Gemarkung” Merksteine
„Flur” 36 nrs. 78, 80 en 83
„Flur” 40 nrs. 107, 108, 111, 112, 113, 115, 117, 118, 124, 125 en 132
„Flur” 43 nrs. 405 en 406; oppervlakte: 1,0767 ha.Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
  - gemeente Kerkrade
sectie P nrs. 499, 522 tot en met 525, 597, 602, 621 tot en met 626, 651 tot en met 656, 658, 726 tot en met 730, 837, 838, 841 tot en met 843; oppervlakte: 10,0015 ha.

- Gemeinde Emmerich, Gemarkung Klein-Netterden Flur 6 Nr. 321; Grösse: 0,0026 ha.
4. Bereich der Gemeinden Laar und Gramsbergen:
 Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Laar, Gemarkung Laar
 Flur 22 Nr. 4/9, 4/10, 13/1, 19/1, 19/2, 19/3, 19/4, 21/2, 21/3, 21/4, 21/5, 21/6, 24/2, 24/3, 27/2, 30/2, 31/2, 31/3 und 31/4; Grösse: 0,0233 ha.
- Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Gramsbergen
 Sectie L Nr. 577, 579 bis 582 und 584 bis 588; Grösse: 0,0198 ha.
5. Bereich der Gemeinden Goch und Bergen:
 Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Goch, Gemarkung Hassum
 Flur 4 Nr. 247, 249, 253 bis 262; Grösse: 0,1421 ha.
6. Bereich der Gemeinden Aachen und Kerkrade:
 Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Aachen, Gemarkung Richterich
 Flur 1 Nr. 882, 885, 888, 889 und 892; Grösse 0,1361 ha.
- Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Kerkrade
 Sectie D Nr. 9831
 Sectie E Nr. 5350
 Sectie F Nr. 4290, 4291 und 4293; Grösse: 1,0355 ha.
7. Bereich der Gemeinden Herzogenrath und Kerkrade:
 Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Herzogenrath, Gemarkung Merkstein
 Flur 36 Nr. 78, 80 und 83
 Flur 40 Nr. 107, 108, 111, 112, 113, 115, 117, 118, 124, 125 und 132
 Flur 43 Nr. 405 und 406; Grösse: 1,0767 ha.
- Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Kerkrade
 Sectie P Nr.: 499, 522 bis 525, 597, 602, 621 bis 626, 651 bis 656, 658, 726 bis 730, 837, 838, 841 bis 843; Grösse: 10,0015 ha.

8. *Gebied van de gemeenten Gendringen en Emmerik:*
 Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
- gemeente Emmerik, „Gemarkung” Klein-Netterden
 „Flur” 6 nrs. 311 tot en met 313; oppervlakte: 0,1740 ha.
  - gemeente Emmerik, „Gemarkung” Vrasselt
 „Flur” 1 nrs. 149 tot en met 155; oppervlakte: 0,3842 ha.
  - gemeente Emmerik, „Gemarkung” Praest
 „Flur” 8 nrs. 41, 133, 136 en 158
 „Flur” 9 nrs. 109 tot en met 117; oppervlakte: 1,1508 ha.
- Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
- gemeente Gendringen
 sectie H nrs. 683 en 684; oppervlakte: 0,3615 ha.
9. *Gebied van de gemeenten Dinxperlo en Bocholt:*
 Van de Bondsrepubliek Duitsland gaat het volgende perceel over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
- gemeente Bocholt, „Gemarkung” Suderwick
 „Flur” 3 nr. 193; oppervlakte: 0,0065 ha.
- Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
- gemeente Dinxperlo
 sectie A nr. 5966
 sectie F nrs. 892 en 893; oppervlakte: 0,0224 ha.
10. *Gebied van de gemeenten Enschede, Lossen en Gronau:*
 Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
- gemeente Gronau, „Gemarkung” Gronau
 „Flur” 1 nr. 66, 67, 333 tot en met 339
 „Flur” 47 nrs. 1142 tot en met 1144, 1153 en 1154;
 oppervlakte: 0,6024 ha.
- Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
- gemeente Enschede, kadastraal bekend gemeente Lonnerker
 sectie E nrs. 6302, 6303, 6304 en 6306
 sectie F nrs. 4526 en 4527; oppervlakte: 0,3980 ha.
  - gemeente Lossen
 sectie I nrs. 7442 tot en met 7445; oppervlakte: 0,0375 ha.
11. *Gebied van de gemeenten Lossen en Gronau:*
 Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
- gemeente Gronau, „Gemarkung” Gronau
 „Flur” 2 nrs. 241 tot en met 246, 252, 253 en 256;
 oppervlakte: 0,9113 ha.

8. Bereich der Gemeinden Emmerich und Gendringen:
Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Emmerich, Gemarkung Klein-Netterden
Flur 6 Nr. 311 bis 313; Grösse: 0,1740 ha.
  - Gemeinde Emmerich, Gemarkung Vrssett
Flur 1 Nr. 149 bis 155; Grösse: 0,3842 ha.
  - Gemeinde Emmerich, Gemarkung Praest
Flur 8 Nr. 41, 133, 136 und 158
Flur 9 Nr. 109 bis 117; Grösse: 1,1508 ha.
- Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Gendringen
Sectie H Nr. 683 und 684; Grösse: 0,3615 ha.
9. Bereich der Gemeinden Bocholt und Dinxperlo:
Von der Bundesrepublik Deutschland geht folgendes Grundstück auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Bocholt, Gemarkung Suderwick
Flur 3 Nr. 193; Grösse: 0,0065 ha.
- Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Dinxperlo
Sectie A Nr. 5966
Sectie F Nr. 892 und 893; Grösse: 0,0224 ha.
10. Bereich der Gemeinden Gronau, Enschede und Losser:
Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Gronau, Gemarkung Gronau
Flur 1 Nr. 66, 67, 333 bis 339
Flur 47 Nr. 1142 bis 1144, 1153 und 1154; Grösse: 0,6024 ha.
- Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Enschede, Katastergemeinde Lonneker

Sectie E Nr. 6302, 6303, 6304 und 6306
Sectie F Nr. 4526 und 4527; Grösse: 0,3980 ha.
- Gemeinde Losser
Sectie I Nr. 7442 bis 7445; Grösse: 0,0375 ha.
11. Bereich der Gemeinden Gronau und Losser:
Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Gronau, Gemarkung Gronau
Flur 2 Nr. 241 bis 246, 252, 253 und 256; Grösse: 0,9113 ha.

- Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
- gemeente Losser
sectie K nrs. 4590, 4738, 4740, 4741, 4826 en 4828;
oppervlakte: 0,7029 ha.
12. Gebied van de gemeenten Hardenberg en Wielen:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaat het volgende perceel over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
- gemeente Wielen, „Gemarkung” Itterbeck
„Flur” 42 nr. 2/1; oppervlakte: 0,0779 ha.
- Van het Koninkrijk der Nederlanden gaat het volgende perceel over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
- gemeente Hardenberg, kadastraal bekend gemeente
Ambt Hardenberg
sectie AA nr. 802; oppervlakte: 0,6396 ha.
13. Gebied van de gemeenten Coevorden en Laar:
Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
- gemeente Coevorden
sectie G nr. 1773
sectie H nrs. 730 en 732; oppervlakte: 0,1351 ha.
14. Gebied van de gemeenten Bergh en Emmerik:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaat het volgende perceel over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
- gemeente Emmerik, „Gemarkung” Borghees
„Flur” 1 nr. 240; oppervlakte: 0,1312 ha.
15. Gebied van de gemeenten Losser en Bad Bentheim:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
- gemeente Bad Bentheim, „Gemarkung” Gildehaus
„Flur” 47 nrs. 37/26, 37/28, 37/30, 37/33, 37/36, 37/38,
49/8 en 49/10; oppervlakte: 3,1990 ha.
- Van het Koninkrijk der Nederlanden gaan de volgende percelen over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
- gemeente Losser
sectie C nrs. 1007 en 1008; oppervlakte: 3,1082 ha.
16. Gebied van de gemeenten Bergen en Goch:
Van de Bondsrepubliek Duitsland gaan de volgende percelen over aan het Koninkrijk der Nederlanden:
- gemeente Goch, „Gemarkung” Hommersum
„Flur” 5 nrs. 58, 111 en 130; oppervlakte: 1,2853 ha.
- Van het Koninkrijk der Nederlanden gaat het volgende perceel over aan de Bondsrepubliek Duitsland:
- gemeente Bergen
sectie R nr. 724; oppervlakte: 1,3375 ha.

Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:

- Gemeinde Losser
Sectie K Nr. 4590, 4738, 4740, 4741, 4826 und 4828;
Grösse: 0,7029 ha.

12. Bereich der Gemeinden Wielen und Hardenberg:
Von der Bundesrepublik Deutschland geht folgendes Grundstück auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Wielen, Gemarkung Itterbeck
Flur 42 Nr. 2/1; Grösse: 0,0779 ha.
Von dem Königreich der Niederlande geht folgendes Grundstück auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Hardenberg, Katastergemeinde Amt Hardenberg
Sectie AA Nr. 802; Grösse: 0,6396 ha.
13. Bereich der Gemeinden Laar und Coevorden:
Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Coevorden
Sectie G Nr. 1773
Sectie H Nr. 730 und 732; Grösse: 0,1351 ha.
14. Bereich der Gemeinden Emmerich und Bergh:
Von der Bundesrepublik Deutschland geht folgendes Grundstück auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Emmerich, Gemarkung Borghees
Flur 1 Nr. 240; Grösse: 0,1312 ha.
15. Bereich der Gemeinden Bad Bentheim und Losser:
Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Bad Bentheim, Gemarkung Gildehaus
Flur 47 Nr. 37/26, 37/28, 37/30, 37/33, 37/36, 37/38, 49/8 und 49/10; Grösse: 3,1990 ha.
Von dem Königreich der Niederlande gehen folgende Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Losser
Sectie C Nr. 1007 und 1008; Grösse: 3,1082 ha.
16. Bereich der Gemeinden Goch und Bergen:
Von der Bundesrepublik Deutschland gehen folgende Grundstücke auf das Königreich der Niederlande über:
- Gemeinde Goch, Gemarkung Hommersum
Flur 5 Nr. 58, 111 und 130; Grösse: 1,2853 ha.
Von dem Königreich der Niederlande geht folgendes Grundstück auf die Bundesrepublik Deutschland über:
- Gemeinde Bergen
Sectie R Nr. 724; Grösse: 1,3375 ha.

2. De 18 bijgevoegde kaarten worden geacht deel uit te maken van dit Verdrag.¹⁾

3. Na de overgang van de in het eerste lid, onderdeel 7, genoemde percelen aan het Koninkrijk der Nederlanden respectievelijk de Bondsrepubliek Duitsland, loopt de grens in het gebied tussen de grenspunten 238 A en 238 D (gebied van de gemeenten Kerkrade/Herzogenrath) in het midden van de Worm. Zij volgt de natuurlijke veranderingen van de waterloop.

Artikel 2

1. De Bondsrepubliek Duitsland doet afstand van haar rechten met betrekking tot de percelen die krachtens artikel 1 aan het Koninkrijk der Nederlanden overgaan.

2. Het Koninkrijk der Nederlanden doet afstand van zijn rechten met betrekking tot de percelen die krachtens artikel 1 aan de Bondsrepubliek Duitsland overgaan.

Artikel 3

1. Het openbare vermogen dat het algemeen belang dient in de in artikel 1 bedoelde gebieden die aan het Koninkrijk der Nederlanden overgaan, behoort met alle rechten, lasten en verplichtingen toe aan het Koninkrijk der Nederlanden of aan de daarvoor in aanmerking komende publiekrechtelijke rechtspersonen in Nederland.

2. Het openbare vermogen dat het algemeen belang dient in de in artikel 1 bedoelde gebieden die aan de Bondsrepubliek Duitsland overgaan, behoort met alle rechten, lasten en verplichtingen toe aan de Bondsrepubliek Duitsland of aan de daarvoor in aanmerking komende publiekrechtelijke rechtspersonen in de Bondsrepubliek Duitsland.

Artikel 4

De afbakening van de nieuwe gedeelten van de Nederlands-Duitse grens, die tengevolge van de in artikel 1 bedoelde ruil ontstaan, wordt in onderling overleg opgedragen aan de bevoegde autoriteiten van het kadaster. De kosten hiervan worden door de Verdragsluitende Partijen elk voor de helft gedragen.

---

¹⁾ De kaarten zijn niet afgedrukt; zij liggen ter inzage op het Ministerie van Buitenlandse Zaken en op de Directies van het Kadaster en de Openbare Registers van de grensprovincies.

2. Die beigefügten achtzehn Kartenblätter gelten als Bestandteil dieses Vertrags.¹⁾

3. Nach dem Übergang der in Absatz 1 Nummer 7 genannten Grundstücke auf die Bundesrepublik Deutschland beziehungsweise auf das Königreich der Niederlande verläuft die Grenze im Bereich zwischen den Grenzpunkten 238 A und 238 D (Bereich der Gemeinden Herzogenrath/Kerkrade) in der Mitte der Wurm. Sie folgt den natürlichen Veränderungen des Gewässers.

Artikel 2

1. Die Bundesrepublik Deutschland verzichtet auf ihre Rechte an den Grundstücken, die nach Artikel 1 auf das Königreich der Niederlande übergehen.

2. Das Königreich der Niederlande verzichtet auf seine Rechte an den Grundstücken, die nach Artikel 1 auf die Bundesrepublik Deutschland übergehen.

Artikel 3

1. Das öffentliche Vermögen, das öffentlichen Zwecken dient, in den in Artikel 1 bezeichneten Gebieten, die auf das Königreich der Niederlande übergehen, steht mit allen Rechten, Lasten und Verpflichtungen dem Königreich der Niederlande oder den in Betracht kommenden öffentlichen Vermögensträgern in den Niederlanden zu.

2. Das öffentliche Vermögen, das öffentlichen Zwecken dient, in den in Artikel 1 bezeichneten Gebieten, die auf die Bundesrepublik Deutschland übergehen, steht mit allen Rechten, Lasten und Verpflichtungen der Bundesrepublik Deutschland oder den in Betracht kommenden öffentlichen Vermögensträgern in der Bundesrepublik Deutschland zu.

Artikel 4

Die Vermarkung der durch den Austausch nach Artikel 1 entstehenden neuen Strecken der deutsch-niederländischen Grenze wird den zuständigen Katasterbehörden im gegenseitigen Einvernehmen übertragen. Die Kosten hierfür werden von den Vertragsparteien je zur Hälfte getragen.

---

¹⁾ Zie noot op blz. 10.

Artikel 5

1. De bevoegde autoriteiten regelen, voor zover mogelijk binnen zes maanden na de inwerkingtreding van dit Verdrag, de bestuursvraagstukken die verband houden met de overgang van de in artikel 1 bedoelde gebieden, zoals de overdracht van akten en documenten, en voeren de vereiste maatregelen in onderling overleg uit.

2. Voor zover de overdracht van openbare registers, kadastrale registers en kaarten of daarbij behorende stukken niet mogelijk is, worden gewaarmerkte afschriften verstrekt.

Artikel 6

1. Dit Verdrag moet worden bekrachtigd; de akten van bekrachtiging dienen zo spoedig mogelijk te Bonn te worden uitgewisseld.

2. Dit Verdrag treedt op de eerste dag van de tweede maand na de uitwisseling van de akten van bekrachtiging in werking.

GEDAAN te 's-Gravenhage, op 20 oktober 1992, in tweevoud, in de Nederlandse en de Duitse taal, waarbij beide teksten gelijkelijk authentiek zijn.

Voor het Koninkrijk der Nederlanden,

(w.g.) H. VAN DEN BROEK

Voor de Bondsrepubliek Duitsland,

(w.g.) KLAUS J. CITRON

Artikel 5

1. Die zuständigen Behörden regeln, soweit möglich innerhalb von sechs Monaten nach Inkrafttreten dieses Vertrags, die Verwaltungsfragen, die im Zusammenhang mit dem Übergang der in Artikel 1 bezeichneten Gebiete stehen, zum Beispiel die Übergabe von Urkunden und Akten, und führen die erforderlichen Massnahmen im gegenseitigen Einvernehmen durch.

2. Soweit die Übergabe von Grundbüchern, Akten der Katasterämter oder dazugehöriger Unterlagen nicht möglich ist, werden beglaubigte Abschriften erteilt.

Artikel 6

1. Dieser Vertrag bedarf der Ratifikation; die Ratifikationsurkunden sollen so bald wie möglich in Bonn ausgetauscht werden.

2. Dieser Vertrag tritt am ersten Tag des zweiten Monats nach Austausch der Ratifikationsurkunden in Kraft.

GESCHEHEN zu 's-Gravenhage am 20. Oktober 1992, in zwei Urschriften, jede in niederländischer und deutscher Sprache, wobei jeder Wortlaut gleichermassen verbindlich ist.

Für das Königreich der Niederlande,

(gez.) H. VAN DEN BROEK

Für die Bundesrepublik Deutschland,

(gez.) KLAUS J. CITRON

Aanvullend Protocol

Bij de ondertekening van het Tweede Verdrag inzake grenscorrecties tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland hebben de gevolmachtigden die dit Protocol hebben ondertekend, overeenstemming bereikt over de volgende bepalingen, die een integrerend deel uitmaken van het Grensverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland van 8 april 1960:

1. De Nederlands-Duitse Grenscommissie overeenkomstig artikel 3 van het Verdrag van 8 april 1960 heeft het verloop van de landgrens tussen de Bondsrepubliek Duitsland en het Koninkrijk der Nederlanden gecontroleerd.

Het verloop van de grens wordt bepaald door de documenten met betrekking tot het verloop van de grens (grenskaartwerk en grensbeschrijving) van december 1984 en door de bijbehorende metingsstukken, alsmede door de bepalingen van het op 30 oktober 1980 te Bonn tot stand gekomen Eerste Verdrag inzake grenscorrecties en het heden ondertekende Tweede Verdrag inzake grenscorrecties. Voor het overige blijven de bepalingen van het Verdrag van 8 april 1960 onverlet. De documenten met betrekking tot het verloop van de grens worden voor de Bondsrepubliek Duitsland neergelegd bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken (politiek archief), bij het Nedersaksische „Landesverwaltungsamt” – afdeling landmeetkunde – in Hannover, bij de „Bezirksregierung Weser-Ems” in Oldenburg, bij het „Landesvermessungsamt” (Landmeetkundige Dienst) Noordrijn-Westfalen in Bonn, alsmede bij de „Regierungspräsidenten” in Düsseldorf, Keulen en Münster, en bij de aan het Koninkrijk der Nederlanden grenzende „Kreise” en „kreisfreie Städte” van het „Land” (de deelstaat) Noordrijn-Westfalen als kadastrale autoriteiten en voor het Koninkrijk der Nederlanden bij de Diensten van het Kadaster en de Openbare Registers.

2. De grens is – onverminderd het bepaalde in artikel 1, derde lid, van het heden ondertekende Verdrag – onbeweeglijk. Zij loopt tussen twee opeenvolgende grenspunten rechtlijnig, tenzij de grensbeschrijving iets anders aangeeft. Indien het verloop van de grens betrekking heeft op een waterloop, zijn daarvoor die opmetingsstukken doorslaggevend, die de basis vormden voor de vervaardiging van de documenten met betrekking tot het verloop van de grens.

3. Een grenspunt is een genummerd, door meetgegevens vastgelegd en in de documenten met betrekking tot het verloop van de grens vermeld punt in het verloop van de grens.

4. Dit Aanvullend Protocol treedt gelijktijdig met het heden ondertekende Tweede Verdrag inzake grenscorrecties in werking.

Zusatzprotokoll

Bei der Unterzeichnung des Zweiten Grenzberichtigungsvertrags zwischen dem Königreich der Niederlande und der Bundesrepublik Deutschland haben sich die Bevollmächtigten, die dieses Protokoll unterzeichnet haben, auf folgende Bestimmungen geeinigt, die integrierender Bestandteil des Grenzvertrags vom 8. April 1960 zwischen dem Königreich der Niederlande und der Bundesrepublik Deutschland sind:

1. Die deutsch-niederländische Grenzkommission gemäss Artikel 3 des Vertrags vom 8. April 1960 hat den Verlauf der Landgrenze zwischen der Bundesrepublik Deutschland und dem Königreich der Niederlande überprüft.

Der Verlauf der Grenze bestimmt sich nach dem Grenzurkundenwerk (Grenzkartenwerk und Grenzbeschreibung) vom Dezember 1984 und den zugehörigen Grenzvermessungsrissen sowie nach den Bestimmungen des Ersten Grenzberichtigungsvertrags vom 30. Oktober 1980 und des heute unterzeichneten Zweiten Grenzberichtigungsvertrags. Im übrigen bleiben die Bestimmungen des Vertrags vom 8. April 1960 unberührt. Das Grenzurkundenwerk wird für die Bundesrepublik Deutschland beim Auswärtigen Amt (Politisches Archiv), beim Niedersächsischen Landesverwaltungsamt – Abteilung Landesvermessung – in Hannover, bei der Bezirksregierung Weser-Ems in Oldenburg, beim Landesvermessungsamt Nordrhein-Westfalen in Bonn sowie bei den Regierungspräsidenten in Düsseldorf, Köln und Münster und den an das Königreich der Niederlande angrenzenden Kreisen und kreisfreien Städten des Landes Nordrhein-Westfalen als Katasterbehörden und für das Königreich der Niederlande bei den Staatlichen Dienststellen für das Kataster und die öffentlichen Register hinterlegt.

2. Die Grenze ist – unbeschadet der Regelung in Artikel 1 Absatz 3 des heute unterzeichneten Vertrags – unbeweglich. Sie verläuft zwischen zwei aufeinanderfolgenden Grenzpunkten geradlinig, es sei denn, die Grenzbeschreibung gibt etwas anderes an. Bezieht sich der Verlauf der Grenze auf ein Gewässer, so sind dafür diejenigen Grenzvermessungsrisse massgebend, die Grundlage für die Erstellung des Grenzurkundenwerks waren.

3. Ein Grenzpunkt ist ein numerierter, durch Vermessungsdaten festgelegter und im Grenzurkundenwerk enthaltener Punkt im Verlauf der Grenze.

4. Dieses Zusatzprotokoll tritt gleichzeitig mit dem heute unterzeichneten Zweiten Grenzberichtigungsvertrag in Kraft.

GEDAAN te 's-Gravenhage op 20 oktober 1992, in tweevoud, in de Nederlandse en de Duitse taal, waarbij beide teksten gelijkelijk authentiek zijn.

Voor het Koninkrijk der Nederlanden,

(w.g.) H. VAN DEN BROEK

Voor de Bondsrepubliek Duitsland,

(w.g.) KLAUS J. CITRON

GESCHEHEN zu 's-Gravenhage am 20. Oktober 1992, in zwei Urschriften, jede in niederländischer und deutscher Sprache, wobei jeder Wortlaut gleichermassen verbindlich ist.

Für das Königreich der Niederlande,

(gez.) H. VAN DEN BROEK

Für die Bundesrepublik Deutschland,

(gez.) KLAUS J. CITRON

D. PARLEMENT

Verdrag en Protocol behoeven ingevolge artikel 91 van de Grondwet de goedkeuring van de Staten-Generaal, alvorens het Koninkrijk aan Verdrag en Protocol kan worden gebonden.

E. BEKRACHTIGING

Bekrachtiging van het Verdrag is voorzien in zijn artikel 6, eerste lid.

G. INWERKINGTREDING

De bepalingen van het Verdrag zullen ingevolge artikel 6, tweede lid, van het Verdrag in werking treden op de eerste dag van de tweede maand na de uitwisseling van de akten van bekrachtiging.

De bepalingen van het Aanvullend Protocol zullen ingevolge paragraaf 4 van het Protocol gelijktijdig in werking treden met het onderhavige Verdrag.

J. GEGEVENS

Van het op 8 april 1960 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag nopens het verloop van de gemeenschappelijke landgrens, de grenswateren, het grondbezit in de nabijheid van de grens, het grensoverschrijdende verkeer over land en via de binnenwateren en andere met de grens verband houdende vraagstukken (Grensverdrag), naar welk Verdrag onder meer wordt verwezen in de preambule tot het onderhavige Verdrag, is de tekst geplaatst in *Trb.* 1960, 68; zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1991, 66.

Van het op 30 oktober 1980 te Bonn tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake grenscorrecties (Eerste Verdrag inzake grenscorrecties), naar welk Verdrag onder meer wordt verwezen in de preambule tot het onderhavige Verdrag, is de tekst geplaatst in *Trb.* 1981, 9; zie ook *Trb.* 1982, 163.

Uitgegeven de *drieëntwintigste* februari 1993.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

P. H. KOOIJMANS